

ความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ใน ภาษาไทยถิ่น ๕ ถิ่น เปรียบเทียบ กับคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ*

วิจินต์ ภาณุพงศ์
ภาควิชาสังคมศาสตร์ สำนักศิลปกรรม
ราชบัณฑิตยสถาน

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น ๕ ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นสงขลา ถิ่น นครศรีธรรมราช (นครฯ) ถิ่นโคราช ถิ่นเพชรบูรณ์ และถิ่นเชียงใหม่ ซึ่งมีรูปเดียวกัน (homonym) กับภาษาไทยกรุงเทพฯ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ในภาษาถิ่นดังกล่าวอาจใช้เหมือน ไกล่เคียง หรือต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ก็ได้ โดยบทความนี้เน้นการศึกษาการใช้ในความหมายที่ใกล้เคียงหรือแตกต่างกัน และแบ่งประเภทของคำศัพท์ดังกล่าวออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. คำศัพท์เดียวกัน แบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑ คำศัพท์ที่อนุโลมจัดให้เป็นคำศัพท์เดียวกัน เพราะใช้ในความหมายที่ใกล้เคียงกันหรือมีความหมายอย่างเดียวกันกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งพบในถิ่นสงขลาและถิ่นโคราช ตัวอย่าง “แค้น” ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้ในความหมายว่า (ว.) “เพียง, เท่า” เช่น เรื่องแค้นไม่ต้องรบกวนเขาหรอก ซึ่งในถิ่นสงขลาใช้ในความหมาย (ว.) “ไกล” เช่น ไปแค้นๆ ไม่นานเลย

๑.๒ คำศัพท์ที่ถือว่าเป็นคำศัพท์เดียวกัน เพราะคำศัพท์ในลักษณะนี้ในภาษาไทยถิ่นทั้ง ๕ ถิ่นที่นำมาศึกษา อาจใช้ทั้งในความหมายที่เหมือนกันและใกล้เคียงหรือมีความหมายอย่างเดียวกันกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ตัวอย่าง “คุ่น” ในถิ่นนครฯ สามารถใช้ในความหมายที่เหมือนกับภาษาไทยกรุงเทพฯ คือ (ก.) “รู้จักชอบพอกันมานาน เป็นคนคุ้นกัน เคยผ่านหูผ่านตาบ่อยๆ” เช่น ผู้หญิงคนนี้หน้าคุ่นมาก คงเคยเห็นกันมาก่อนแน่ๆ นอกจากนี้ ยังใช้ในความหมายที่ใกล้เคียงหรือมีความหมายอย่างเดียวกันอีกด้วย คือ หมายถึง (ว.) “เชื่อง” (ใช้เฉพาะกับสัตว์) เช่น หมี่ตัวนี้คุ่นจัง ทั้งนี้ นับเป็นกรณีตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงหรือการแปรด้านความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในถิ่นนครฯ ในลักษณะที่ศาสตราจารย์ พระยาอนุมานราชธน จัดให้เป็น “ความหมายกว้างออก”

๒. คำศัพท์คนละคำ แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๒.๑ คำศัพท์ที่ถึงแม้จะมีรูปเดียวกัน แต่ใช้ในความหมายที่แตกต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ อย่างเห็นได้ชัด และไม่ได้แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทางความหมายที่ใช้แต่อย่างใด จึงถือว่าเป็นคำศัพท์คนละคำ ทั้งนี้ พบในถิ่นสงขลาและถิ่นโคราช ตัวอย่าง “หวิด” ซึ่งในภาษาไทยกรุงเทพฯ หมายถึง (ว.) “เฉียด, จวนเจียน” เช่น เขาเมาเหล้าเดินหวิดตกท่อ แต่ในถิ่นโคราชใช้ในความหมายแตกต่างออกไป คือ หมายถึง (ก.) “พัน” เช่น ขโมยหนีตำรวจไม่หวิด

๒.๒ มีคำศัพท์บางคำที่พบในภาษาไทยถิ่นทั้ง ๕ ถิ่น (ไม่รวมถิ่นนครฯ) ซึ่งใช้ทั้งในความหมายที่เหมือนกัน (คำศัพท์เดียวกัน) และต่างออกไปเป็นอีกคำหนึ่งจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ตัวอย่าง “วิด” ในถิ่นเชียงใหม่สามารถใช้เหมือนกับภาษาไทยกรุงเทพฯ คือ (ก.) “ทำให้พร้อมหรือหมดไปด้วยการวัดหรือสาธ” เช่น เขาวิดน้ำเข้านา นอกจากนี้ ยังใช้ในความหมายที่ต่างออกไปเป็นคนละคำ คือ (ก.) “กระโดด” เช่น เขาวิดลงจากตึก

คำสำคัญ : ภาษาถิ่น, คำที่มีรูปเดียวกัน, คำศัพท์เดียวกัน, ความหมายกว้างออก, ความหมายแคบเข้า

* บรรยายในการประชุมสำนักศิลปกรรม เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ และภาษาไทยกรุงเทพ

ภาษาถิ่นเป็นภาษาย่อยของภาษาเดียวกัน ซึ่งแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นที่ผู้พูดอาศัยอยู่ ภาษาไทยถิ่นที่พูดในประเทศไทย แบ่งออกตามลักษณะภาษาที่ใช้แตกต่างกันตามภูมิภาคได้เป็น ๔ ถิ่นใหญ่ ๆ คือ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้

บริเวณที่พูดภาษาไทยถิ่น ๔ ถิ่นนี้มีดังนี้

๑. ภาษาไทยถิ่นเหนือ ผู้พูดส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณต่าง ๆ ในภาคเหนือของประเทศ ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย ลำปาง พะเยา แพร่ และน่าน และในบางบริเวณของจังหวัดตาก สุโขทัย และอุตรดิตถ์ด้วย

๒. ภาษาไทยถิ่นกลาง ผู้พูดส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางของประเทศไทย ทางตอนเหนือของกรุงเทพฯ มีผู้พูดภาษาถิ่นกลางตั้งแต่จังหวัดปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี อ่างทอง สระบุรี สิงห์บุรี ลพบุรี ชัยนาท อุทัยธานี นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร จนถึงจังหวัดตาก สุโขทัย อุตรดิตถ์ และพิษณุโลก แต่ในจังหวัดทั้งสี่ดังกล่าวมีผู้พูดภาษาไทยถิ่นเหนืออาศัยอยู่ในบางส่วน

ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพฯ มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นกลางเรื่อยไปจนถึงจังหวัดนครนายก

สระบุรี ลพบุรี บางส่วนของจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดเพชรบูรณ์ ทางทิศตะวันออกของกรุงเทพฯ มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นกลางตั้งแต่จังหวัดสมุทรปราการ จะเข็งเทราชลบุรี ระยอง ไปจนถึงพรมแดนประเทศกัมพูชาในจังหวัดปราจีนบุรี จันทบุรี และตราด

ทางทิศตะวันตกของกรุงเทพฯ มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นกลางตั้งแต่จังหวัดนนทบุรี นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ไปจนถึงพรมแดนประเทศพม่า

ส่วนทางทิศใต้มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นกลางตั้งแต่จังหวัดเพชรบุรี จนถึงตอนใต้ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เล็กน้อย

๓. ภาษาไทยถิ่นอีสาน ผู้พูดส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยตั้งแต่บริเวณจังหวัดเลย เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ และนครราชสีมา ไปทางตะวันออกเฉียงใต้แก่หนองคาย อุดรธานี สกลนคร นครพนม หนองบัวลำภู มุกดาหาร ขอนแก่น กาฬสินธุ์ อัญญาเจริญ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ

๔. ภาษาไทยถิ่นใต้หรือภาษาปักข์ใต้ ผู้พูดภาษาไทยถิ่นใต้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ของประเทศไทย ตั้งแต่บริเวณตอนใต้ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เรื่อยลงไปถึงชายแดนประ-

เทศมาเลเซีย ได้แก่ สุราษฎร์ธานี ชุมพร กระบี่ พังงา ระนอง ภูเก็ต ตรัง พัทลุง นครศรีธรรมราช สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ภาษาถิ่น ๔ ถิ่นใหญ่ ๆ ที่พูดในประเทศไทยมีลักษณะที่เหมือนกันมากในเรื่องระบบพยัญชนะ ระบบสระ และโครงสร้างประโยค แต่ในเรื่องระบบวรรณยุกต์ และคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นทั้ง ๔ ถิ่นมีความแตกต่างกันอยู่ด้วย

ภาษาไทยกรุงเทพ เป็นภาษาไทยถิ่นที่กลายเป็นภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งถือว่าเป็นภาษาที่ได้รับการจัดระเบียบโดยการจัดทำพจนานุกรมและตำราไวยากรณ์หรือกฎเกณฑ์อื่น ๆ ของการใช้ภาษานี้ และมีการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการ มีการสร้างตัวอักษรและกำหนดกฎเกณฑ์ของการสะกดคำและการอ่านเป็นภาษาที่คนไทยส่วนใหญ่เข้าใจ ด้วยเหตุที่ผู้พูดภาษาไทยกรุงเทพเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในทางการเมือง การปกครองหรือทางสังคม จึงเป็นที่ยอมรับมากที่สุดของสังคม และกลายเป็นภาษามาตรฐานไป เป็นภาษาที่ใช้เป็นภาษาราชการ ภาษาสื่อมวลชน ภาษาวรรณกรรม ฯลฯ ได้รับยกย่องให้เป็นภาษาประจำชาติ และเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคีของคนในชาติ

เนื่องจากมีผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานอาศัยอยู่ทั่วทุกถิ่น นักภาษาศาสตร์จึงจัดภาษามาตรฐานให้เป็นภาษาย่อยอีกประเภทหนึ่งต่างหาก

แยกจากภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯซึ่งเรียกว่า “ภาษาไทยกรุงเทพฯ”

ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของบทบรรยายนี้ ในบทบรรยายนี้จะกล่าวถึงเฉพาะความแตกต่างในด้านความหมายของคำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ๕ ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นสงขลา ภาษาไทยถิ่นนครศรีธรรมราช (ภาษาถิ่นนครฯ) ภาษาไทยถิ่นโคราช ภาษาไทยถิ่นเพชรบูรณ์ และภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่ เปรียบเทียบกับคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ โดยนำข้อมูลคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาถิ่นเหล่านี้จากงานวิจัย ๕ เรื่องด้วยกัน คือ

๑. “ความแตกต่างระหว่างภาษากรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นสงขลา” (วิจิตร ๒๔๙๙ : ๘๓-๙๗)
๒. “ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช” (วิไลวรรณ ๒๕๑๓ : ๑๙๑-๑๙๕)
๓. “ระบบหน่วยเสียงในภาษา

ถิ่นโคราช” (ชลิดา ๒๕๒๐ : ๑๗๖-๑๘๐)

๔. “ระบบหน่วยเสียงในภาษาเพชรบูรณ์” (วิรุพรัตน์ ๒๕๑๓ : ๑๖๔-๑๖๖)

๕. “หมวดคำในภาษาเชียงใหม่” (อยู่เคียง ๒๕๒๐ : ๑๐๑-๑๐๓)

นอกจากนี้ ยังได้ข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่และภาษาไทยถิ่นโคราชเพิ่มเติมอีกด้วยจากเอกพล ชันทอง และรพีพร สิทธิ ตามลำดับ ซึ่งเป็นนิสิตระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในที่นี้จะกล่าวถึงคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ๕ ถิ่นดังกล่าว ที่ใช้แตกต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. **คำศัพท์เดียวกัน** ที่มีรูปเดียวกัน อาจใช้ในความหมายใกล้เคียงกัน หรืออาจใช้ทั้งในความหมายเหมือนและใกล้เคียงกันก็ได้

๒. **คำศัพท์คนละคำ** ที่มีรูปเดียวกันอาจใช้ในความหมายที่ต่างกัน หรืออาจใช้ทั้งในความหมายเหมือนและต่างกันได้

๑. **คำศัพท์เดียวกัน** แบ่งย่อยออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑ คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันในภาษาไทยถิ่นสงขลาหรือถิ่นโคราชใช้ในความหมายที่อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะ “ใกล้เคียงกัน” หรืออีกนัยหนึ่ง “มีเค้าความหมายอย่างเดียวกัน” กับภาษาไทยกรุงเทพฯ และอาจอนุมูลจัดให้เป็น**คำศัพท์เดียวกัน** ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่ว่าความหมายเป็นส่วนหนึ่งของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายที่สุด ซึ่งอาจมีผลในการแปลความหมายของคำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันที่ใช้ในภาษาถิ่นใดถิ่นหนึ่งให้เป็นความหมายที่ใกล้เคียงกัน หรือมีเค้าความหมายอย่างเดียวกัน กับภาษาไทยกรุงเทพฯ

๑.๑.๑ ภาษาไทยถิ่นสงขลา มีตัวอย่าง ๔ คำ ดังต่อไปนี้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพฯ	ภาษาไทยถิ่นสงขลา
ข้องใจ	(ก.) “ติดใจสงสัย, ยังไม่สิ้นสงสัย” ต.ย. ข้องใจ จริง ๆ ว่าทำไมเขาถึงทำอย่างนั้น	(ก.) “เป็นห่วง, คิดถึง” ต.ย. ก) แม้ไม่อยากให้ลูกไปอยู่ไกล ๆ ข้องใจ (ข้องใจในที่นี้ = เป็นห่วง คำ ข้อง ออกเสียงยาวเป็น ออ) ข) เขา ข้องใจ บ้านจึงไม่ได้หลีกไปนานแล้ว (ข้องใจในที่นี้ = คิดถึง) (ส.ข. หลีก = ก.ท. กลับ)

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพ	ภาษาไทยถิ่นสงขลา
แค่	(ว.) “เพียง, เท่า” ต.ย. เรื่องแค่นี้ไม่ต้องไปรบกวน เขาหรอก	(ว.) “ใกล้” ต.ย. ไปแค่ ๆ เดี่ยวใจกะถึง (ส.ข. เดี่ยวใจ = ก.ท. เดี่ยวเดียว) (ส.ข. กะ = ก.ท. ก็)
เข้าชี้	(ก.) “พูดบเร้าร่ำไรให้ได้ตามต้องการ” ต.ย. จะไปไหนก็ไปมัวมาเข้าชี้ อยู่ได้	(ว.) “จู้จี้, เลือ่มาก” ต.ย. ก) เขาชี้ของเข้าชี้จ้าน ข) ตอนเป็นเด็กเขากินกับข้าวเข้าชี้จ้ง (คำ เข้าชี้ ออกเสียงเป็น ข้าวชี้)
ยอ	(ก.) “กล่าวคำเพื่อให้ชอบใจ” ต.ย. อย่าไปยอเขาให้มากเดี๋ยวจะ เหลิง	(ก.) “ชม ชมเชย ยกย่อง” ต.ย. ใคร ๆ ก็ยอว่าเขาเป็นคนดี

๑.๑.๒ ภาษาไทยถิ่นโคราช มีตัวอย่าง ๑ คำ คือ

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพ	ภาษาไทยถิ่นโคราช
หลีบ	(น.) “ช่องที่เป็นชั้น ๆ เข้าไป” ต.ย. ค้างคาวบินหลงเข้าไปใน หลีบเขา	(น.) “ชอกแคบ ๆ เข้าไป, มุมมืด ๆ” ต.ย. แม่เก็บของไว้ในหลีบ ลูกเลยหาไม่เจอ

๑.๒ คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันในภาษาถิ่นต่าง ๆ ใช้ทั้งในความหมายที่เหมือนกันและในความหมายที่อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะ “ใกล้เคียงกัน” หรือ “มีเค้าความหมายอย่างเดียวกัน” กับที่ใช้ในภาษาไทยกรุงเทพ และอาจอนุมูลมจัดให้เป็นคำศัพท์เดียวกันด้วยอีกลักษณะหนึ่ง ทั้งนี้ด้วยเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลง

ทางความหมายจึงอาจมีผลทำให้เกิดการแปรความหมายของคำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันที่ใช้ในภาษาถิ่นใดถิ่นหนึ่งขึ้นได้ในลักษณะที่ศาสตราจารย์พระยาอนุนามราชชน (อนุนามราชชน ๒๔๙๙ : หน้า ๒๑๘-๒๒๓) จัดให้เป็น “ความหมายกว้างออก” หรือ “ความหมายแคบเข้า” แล้วแต่กรณี

๑.๒.๑ คำศัพท์ที่มีรูปเดียว

กันในประเทศไทยถิ่นสงขลา ใช้ทั้งในความหมายที่เหมือนกันและในความหมายที่ใกล้เคียงกันกับภาษาไทยกรุงเทพ และอาจอนุมูลมจัดให้เป็นคำศัพท์เดียวกัน แสดงให้เห็นว่าได้มีการแปรด้านความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นสงขลาในลักษณะที่ความหมายกว้างออก มีตัวอย่าง ๑๒ คำ ดังต่อไปนี้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นสงขลา	ภาษาไทยถิ่นสงขลา
เกรียม	(ว.) “ลักษณะที่กรอบจนจะไหม้” ต.ย. ทอดปลาจนเกรียมจนไหม้ อยู่แล้ว	(ว.) “กรอบ” (ออกเสียงเป็น เกลียม) ต.ย. หมูย่างหนังเกรียม
คั่ว	(ก.) “เอาสิ่งของใส่กระเบื้องหรือ กระทะตั้งไฟให้ร้อนแล้วคนไป จนสุกหรือเกรียม” ต.ย. คั่วถั่ว คั่วงา	(ก.) “ผัด” ต.ย. คั่วปี่ฮุ้น (ส.ข. ปี่ฮุ้น = ก.ท. เส้นหมี่)
ตั้ง	(ก.) “ชูตัว หรือทำให้ทรงตัวใน ลักษณะที่ไม่ใช่นอนหรือล้ม” ต.ย. ตั้งขวด ตั้งตุ๊กตา	(ก.) “วาง” ต.ย. เอากระดาษตั้งบนโต๊ะ
ตื่น	(ว.) “หยั่งลงไปไม่ไกลจากผิวหน้า หรือขอบบน” ต.ย. น้ำตื่น คลองตื่น	(ว.) “สั้น (ใช้กับเสื้อผ้า)” (ออกเสียงเป็น เต็น) ต.ย. เสื้อตื่นไป กางเกงตื่นแล้ว
น้ำผึ้ง	(น.) “น้ำหวานมีลักษณะข้นที่แมลงผึ้ง เก็บสะสมเอามาจากดอกไม้ ต่าง ๆ” ต.ย. เราได้น้ำผึ้งจากผึ้ง	(น.) “น้ำตาล (ทุกชนิด)” ต.ย. น้ำผึ้งทราย = น้ำตาลทราย น้ำผึ้งกรวด = น้ำตาลกรวด น้ำผึ้งโหนด = น้ำตาลโหนด
เปล่า	(ว.) “ไม่มีอะไรนอกจากตัวของมันเอง ที่อ้างถึง” ต.ย. ขวดเปล่า มือเปล่า	(กริยาวลี) “ไม่ทำ” หรือ (ก.) “ว่าง” ก็ได้ ต.ย. บอกให้กินยากี่เปล่า (ส.ข. ออกเสียง เอา = ก.ท. อาว) (เปล่า ในที่นี้ = ไม่ทำ คือ ไม่กิน) ตอนนี้ฉันยังไม่เปล่า (เปล่า ในที่นี้ = ว่าง)
ฝาน	(ก.) “ตัด เจือน แฉลบให้เป็นแผ่น หรือเป็นชิ้นเป็นอัน” ต.ย. ฝานกล้วย ฝานมะม่วง	(ก.) “หั่นเป็นชิ้น ๆ” (ออกเสียงเป็น ขวาน) ต.ย. ฝานหมู ฝานผัก
ยก	(ก.) “เอาขึ้นให้สูงจากที่เดิมทั้งโดย ตรงและโดยปริยาย” ต.ย. เขายกของขึ้นบนโต๊ะ เขายกหัวไม่ขึ้น	(ก.) “ลุก, ฉก” (ออกเสียงเป็น ย็อก) ต.ย. ยกขึ้นจากเตียง = ลุกขึ้นจากเตียง สูยกหัวัก = งูฉกจวก (ส.ข. สู = ก.ท. งู)

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นสงขลา	ภาษาไทยถิ่นสงขลา
ยอน	(ก.) “แยง” ต.ย. เอาชนไก่ยอนหู	(ก.) “ยูแห่” ต.ย. อย่าไปยอนให้เขาโกรธกัน (คำ โกรธ ออกเสียงเป็น โกลด) ใช้เป็นสำนวน กินยอน หมายถึง หูเบา เชื่อคนที่มาเป่าหูยูแห่ ต.ย. คนนี้ชอบกินยอน
ร้วง	(ก.) “หล่น” ต.ย. ไบไม้ร้วง ผลไม้ร้วง	(ก.) “ไม่เกาะกัน ไม่ติดกัน” (ออกเสียงเป็น ล้วง) ต.ย. ก. ข้าวสวยจนร้วง (ร้วง ในที่นี้ = ไม่เกาะกัน) ข. หวีผมให้ร้วง (ร้วง ในที่นี้ = ไม่ติดกัน)
ลิก	(ว.) ๑. “ต่ำลงไปจากขอบมากกว่า ปรกติ” ต.ย. ชามก้นลิก ๒. “ไกลต่ำลงไปจากผิวหน้า หรือขอบบน” ต.ย. ทะเลลิก เหวลิก	(ว.) “ยาว (ใช้กับเสื้อผ้า)” ต.ย. เสื้อลิกไป กระโปรงลิกจ้ง (คำ กระโปรง ออกเสียงเป็น กละโปลง)
หุบ	(ก.) “อาการรวมเข้าของสิ่งที่ ขยายออก” ต.ย. หุบร่ม ไบไม้หุบ	(ก.) “ปิดไม่สนิท (ใช้กับประตู)” ต.ย. หุบประตูก่อน (คำ ประตู ออกเสียงเป็น ปากตุ)

๑.๒.๒ คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกัน ในภาษาไทยถิ่นนครศรีธรรมราช (ภาษาไทยถิ่นนครฯ) ใช้ทั้งในความหมายที่เหมือนกันและในความหมายที่ใกล้เคียงกันกับภาษาไทยกรุงเทพ

และอาจอนุโลมจัดให้เป็นคำศัพท์เดียวกัน แสดงให้เห็นว่าได้มีการแปรด้านความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นนครฯ ในลักษณะที่ความหมายกว้างออก มีตัวอย่าง

๖ คำ และในลักษณะที่แสดงว่ามีการแปรด้านความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยกรุงเทพในลักษณะที่ความหมายแคบเข้า มีตัวอย่าง ๑ คำ คือ “ชั้น” ดังต่อไปนี้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นนคร	ภาษาไทยถิ่นนคร
กล้า	๑. (ก.) “ไม่กลัว, ไม่ครั่นคร้าม” ต.ย. เขากล้าเดินในที่มืด ๒. (ว.) “แข็ง” ต.ย. เหล็กกล้า	(ว.) “จัดจ้าน, (ปาก) จัด, ขยันขันแข็ง” ต.ย. อย่าปากกล้าให้มากนักนะ (กล้า ใช้กับปาก เป็น ปากกล้า = ปากจัด) ต.ย. เด็กคนนี้ทำงานกล้าดี (กล้า ในที่นี้ = ขยันขันแข็ง)
กอ	(น.) ๑. “กลุ่มแห่งต้นไม้ที่เกิดจาก เหง้าเดียวกัน” ต.ย. กอหญ้า กอไผ่ ๒. “ต้นไม้ที่ขึ้นเป็นกลุ่ม” ต.ย. กอข้าว	(น.) “ลักษณะนามของต้นไม้แต่ละต้น” (ตรงกับคำว่า “ต้น”) ต.ย. ส้มม่วงกอนี้ออกลูกดกจัง (น.ศ. ส้มม่วง = ก.ท. มะม่วง)
คู้	(ก.) “รู้จักชอบพอกันมานาน, เป็นคน คู้กัน, เคยผ่านหูผ่านตาบ่อย ๆ” ต.ย. คู้หน้า คู้ตา	(ว.) “เซื่อง” (ใช้เฉพาะกับสัตว์) ต.ย. หมีดัวนี้คู้จัง
เถื่อ	(ก.) “เชื่อดลงไปแรง ๆ ด้วยมีด” ต.ย. เนื้อมันหนาดึงค้อย ๆ เถื่อ เข้าไป	(ก.) “แล้, หั่นหรือปอกกินเนื้อลึกเข้าไปมาก” ต.ย. ลิดส้มม่วงเถื่อเนื้อ (น.ศ. ส้มม่วง = ก.ท. มะม่วง)
เหนย	(น.) “ไขมันหรือน้ำมันที่ทำจากน้ำมัน สัตว์ มีทั้งเหลวและแข็ง” ต.ย. ฉันทชอบกินขนมปังทาเหนย เพื่อนหลายคนไม่ชอบกิน เหนยแข็ง	(น.) “นมข้น, นมสด” ต.ย. กาแฟฉานไม่ใสเหนย (คำ ฉันท ออกเสียงเป็น ฉาน)
วาย	(ก.) “ค้อยสิ้นไปตามครวหรือกำหนด อายุเวลา” ต.ย. มะม่วงวาย ตลาดวาย หัวใจวาย	(ก.) “มอด” ต.ย. ไฟวายหมดแล้ว (คำ มอด ออกเสียงเป็น หมัด)
ชั้น	(น.) “ที่สำหรับวางของอย่างหนึ่งมีพื้น ซ้อนกันคล้ายตู้ แต่ไม่มีบานปิด” ต.ย. มีชั้นวางของในห้องทำงาน	(น.) “ปิ่นโตทั้งเถา” ต.ย. ยกชั้นไปวัด

จะเห็นได้ว่าคำศัพท์ “ชั้น” ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นนคร ในความหมาย “ปิ่นโตทั้งเถา” เป็นความหมายที่ใกล้เคียงกับอีกความหมายหนึ่งที่ใช้เหมือนกันในภาษาไทยกรุงเทพฯ จึงอาจอนุมูลงจัดให้เป็นคำศัพท์คำเดียวกัน แต่เนื่องจากคำ “ปิ่นโต” ที่ใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ไม่ใช่คำไทย เป็นคำที่สันนิษฐานว่า

น่าจะเป็นคำยืมจากภาษาโปรตุเกส ในกรณีนี้จึงอาจถือว่ามี การแปรความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ในลักษณะที่ **ความหมายแคบเข้ามา**มากกว่าจะถือว่ามี การแปรความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นนคร ในลักษณะที่ **ความหมายกว้างออก**

๑.๒.๓ คำศัพท์ที่มีรูปเดียว

กัน ในภาษาไทยถิ่นโคราชใช้ทั้งในความหมายที่เหมือนกัน และในความหมายที่ใกล้เคียงกันกับภาษาไทยกรุงเทพฯ และอาจอนุมูลงจัดให้เป็น **คำศัพท์เดียวกัน** แสดงให้เห็นว่า ได้มีการแปรด้านความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นโคราช ในลักษณะที่ **ความหมายกว้างออก** มีตัวอย่าง ๑๑ คำ ดังต่อไปนี้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพฯและถิ่นโคราช	ภาษาไทยถิ่นโคราช
คุ่น	(ก.) “เคยชิน, สนิทสนมกัน” ต.ย. อุปกรณ์คุ่นมือ ใช้คู่กับ เคย เป็น คุ่นเคย ต.ย. เขาคุ่นเคยกับเพื่อนคนนี้มาก	(ว.) “เชื่อง” ต.ย. นกกระจอกเลี้ยงเท่าไรก็ไม่คุ่น
ตำ	(ก.) “ทิ่ม, แทะ” ต.ย. หนามตำ	(ก.) “ชน” ต.ย. รถตำกัน เดินตำกัน
ถก	(ก.) “ดึงรั้งให้สูงขึ้น” ต.ย. ถกผ้าแห้ง ถกแขนเสื้อ	(ก.) “ยกขึ้น, ยกลง (ใช้เฉพาะกับขา)” ต.ย. ถกขาเร็วๆ ตามจังหวะเพลง
แทน	(ก.) ๑. “ต่าง” ต.ย. เอาเกลือแทนน้ำปลา ๒. “สนอง” ต.ย. เขาบวชแทนคุณพ่อแม่	(ก.) “ใช้คืน” ต.ย. ทำแก้วเขาแตกต้องซื้อแทนเขา
เทิน	(ก.) “ทูน” ต.ย. เอาของเทินหัว	(ก.) “วางทับข้างบน” ต.ย. อย่าเอาหนังสือเทินพิมพ์ดีด
เบ็ด	(น.) “เครื่องมือสำหรับตักปลาหรือ กุ้งเป็นรูปขอ” ต.ย. เขาใช้เบ็ดตักปลา	(ก.) “ทำให้ง้อ” ต.ย. เอาเข็มไปเบ็ดทำไม่เดียวยับไม่ได้
เป้ง	(ว.) ๑. “โต” ต.ย. แมงมุมตัวเป้งเกาะบนเพดาน ๒. “ถูกอย่างจัง” ต.ย. ชนเป้ง	(น.) “(แม่) มดแดง” ต.ย. แม่เป้งกัดไม่เจ็บ

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นโคราช	ภาษาไทยถิ่นโคราช
แปะ	(ก.) “เอาของแบน ๆ บาง ๆ ทาบเข้าไป” ต.ย. น่องเอากระดาศทาขาวไปแปะไว้ข้างฝา	(ก.) “ชิดกัน, ดิดกัน” ต.ย. บ้านเราอยู่แปะกัน
พร้อม	(ว.) “ร่วมกัน, ในเวลาเดียวกัน, ทันกัน, ครบครัน, เสร็จแล้ว” ต.ย. แต่งตัวเร็ว ๆ เข้าจะได้ไปพร้อมกัน	(ว.) “ด้วย” ต.ย. ฝนอาจตก เอร่อมไปพร้อม
วน	(ก.) ๑. “เวียนไปโดยรอบ” ต.ย. ขับรถวนรอบสนาม ๒. “ไปโดยรอบเข้าหาศูนย์กลาง” ต.ย. น้าววน ลายนิ้วมือเขาววนเป็นกันหอย	(ก.) “กวนใจ” ต.ย. แม่ปวดหัวอย่ามวน
หัว	(น.) “ลักษณะนามของพืชบางชนิด เช่น มัน, หอม, กระเทียม ฯลฯ” ต.ย. ใส่กระเทียมหัวใหญ่สักหัวหนึ่งก็พอ	(น.) “ลักษณะนามของสมุดหนังสือ” (ตรงกับคำว่า “เล่ม”) ต.ย. สมุด ๒ หัว, หนังสือใหม่ ๒ หัว

๑.๒.๔ คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกัน ในภาษาไทยถิ่นเพชรบูรณ์ ใช้ทั้งในความหมายที่เหมือนกันและในความหมายที่ใกล้เคียงกันกับภาษาไทยกรุงเทพ และอาจอนุโลมจัดให้ เป็นคำศัพท์เดียวกัน แสดงให้เห็นว่า ได้มีการแปรความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นเพชรบูรณ์ ในลักษณะที่ความหมายกว้างออก มีตัวอย่าง ๓ คำ ดังต่อไปนี้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นเพชรบูรณ์	ภาษาไทยถิ่นเพชรบูรณ์
ป้อม	(ว.) ๑. “กลม ๆ” ต.ย. ผู้หญิงคนนี้ตัวป้อม ๒. “เรียกผลไม้ชนิดหนึ่ง ลูกกลม ๆ เรียกว่ามะขามป้อม” ต.ย. มะขามป้อมกินแล้วชุ่มคอดี	(ก.) “ม้วนเป็นก้อนกลม ๆ” ต.ย. พรมน้ำผ้าแล้วป้อมไปใส่อ่างไว้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นเพชรบูรณ์	ภาษาไทยถิ่นเพชรบูรณ์
แปะ	(ก.) ๑. “เอาของแบน ๆ บาง ๆ ทาบเข้าไป” ต.ย. น่องเอากระดากทาขาวไปแปะไว้ข้างฝา (ว.) ๒. “เสียงดังอย่างเสียงตบมือ” ต.ย. ตบมือแปะ ๆ	(ก.) “ติดก๊ับ” ต.ย. บ้านช้อยอยู่แปะโรงเรียน (พ.บ. ช้อย = ก.ท. ฉั่น)
หออ	(น.) ๑. “เรือนซึ่งใช้เฉพาะกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง” เช่น หอพระ หอนั่ง ต.ย. พอนั่งอยู่ที่หอนั่ง ๒. “เรือนซึ่งปลูกสำหรับให้คู่บ่าวสาวที่แต่งงานกันแล้วอยู่เรียกว่า เรือนหอ” ต.ย. เจ้าบ่าวมาปลูกเรือนหอในที่ดินของเจ้าสาว	(น.) “ศาลเจ้า ที่อยู่ของภูตผี” ต.ย. หออ้าวแม่แดง

๑.๒.๕ คำศัพท์ที่มีรูปเดียว ในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่ ใช้ทั้ง ในความหมายที่เหมือนกัน และในความหมายที่ใกล้เคียงกันกับภาษาไทยกรุงเทพ และอาจอนุมานจัดให้ เป็นคำศัพท์เดียวกัน แสดงให้เห็น ว่าได้มีการแปรความหมายของคำ ศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่

ในลักษณะที่ความหมายกว้างออก มีตัวอย่าง ๘ คำ ดังต่อไปนี้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นเชียงใหม่	ภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่
เขี้ยว	(น.) “ฟันแหลมคมสำหรับฉีกเนื้อ และอาหาร อยู่ระหว่างฟันหน้ากับกราม” ต.ย. เขี้ยวเขายาว	(น.) “ฟัน” ต.ย. น่องเจ็บเขี้ยว
คอก	(น.) “ที่ล้อมขังสัตว์” ต.ย. หมูอยู่ในคอก	(น.) “คูก” ต.ย. เขาโดนขังคอก

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นเชียงใหม่	ภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่
ชื่อ	(ว.) “ชื่อตรง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม” ต.ย. เขาเป็นคนชื่อ	(ก.) “ตรง” ต.ย. ยืนชื่อแถวหน้า
ทุกข์	(น.) “ความยากลำบาก, ความ ไม่สบายกายสบายใจ” ต.ย. ชีวิตนี้มีแต่ทุกข์ ไม่เคยสุขเหมือน คนอื่น	(ว.) “ยากจน” ต.ย. เขาเป็นคนทุกข์บ่มีเงินส่งลูกเรียนหนังสือ (คำ เรียน ออกเสียงเป็น เอียน) (คำ ทุกข์ ออกเสียงเป็น ตู้ก)
ละ	(ก.) “ทิ้ง” ต.ย. คำนี้ละไว้ในฐานที่เข้าใจ	(ก.) “หย่า” ต.ย. สมศรีกับสมศักดิ์ละกันแล้ว
วอก	(น.) “ชื่อปีที่ ๙ ของรอบนักษัตร” ต.ย. ปีนี้เป็นปีวอก	๑. (น.) “ลิง” ต.ย. (อี) วอกโหนดต้นไม้ ๒. (ก.) “โกหก ปลิ้นปล้อน กลับกลอก” ต.ย. จะไปมาวอกใส่เนื้อ (ช.ม. จะไป = ก.ท. ออย่า)
ร้อง	(ก.) “ร้องเพลง” ต.ย. วันนี้เขาร้องหลายเพลงแล้ว (ก.ท. ร้อง, ช.ม. ออกเสียงเป็น ฮ้อง)	(ก.) “เรียก” ต.ย. แม่ร้องให้เขาไปหา (คำ ร้อง ออกเสียงเป็น ฮ้อง)
ร้าย	(ว.) “ดู, ชั่ว” ต.ย. คนร้ายโดนจับ คนฮ้ายโดนยับ (ก.ท. ร้าย = ช.ม. ออกเสียง ฮ้าย) (ก.ท. จับ = ช.ม. ออกเสียง ยับ)	(ก.) “ชุน” ต.ย. ละอ่อนคนนี้ฮ้ายหยั่งวอก (ช.ม. ละอ่อน = ก.ท. เด็ก) (ช.ม. หยั่ง = ก.ท. เหมือน) (ช.ม. วอก = ก.ท. ลิง)

คำศัพท์ “ชื่อ” ที่มีรูปเดียวกัน
ในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่ใช้ในความ
หมายที่เหมือนกับภาษาไทยกรุงเทพ
คือ (ว.) “ชื่อตรง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม”
ต.ย. เขาเป็นคนชื่อ และในภาษาไทย

เชียงใหม่ยังใช้ในความหมายที่แตก
ต่างออกไปด้วย คือ (ก.) “ตรง” ต.ย.
ยืนชื่อแถวหน้า
ในกรณีนี้อาจจะถือว่ามี การแปร
ความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษา

ไทยเชียงใหม่ในลักษณะที่ความ
หมายกว้างออก หรืออาจจะถือว่า
มีการแปรความหมายของคำศัพท์
ที่ใช้ในภาษาไทยกรุงเทพในลักษณะ
ที่ความหมายแคบเข้าก็ได้

๒. คำศัพท์คนละคำ แบ่งย่อยออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๒.๑ คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกัน ในภาษาไทยถิ่นสงขลาหรือถิ่นโค-
ราช ใช้ในความหมายแตกต่างจาก
ภาษาไทยกรุงเทพฯ จึงอาจจัดว่าเป็น

คำศัพท์คนละคำ ทั้งนี้เนื่องจากเป็น
คำศัพท์ที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์เกี่ยว
เนื่องกันทางความหมายแต่อย่างใด
๒.๑.๑ คำศัพท์ที่มีรูปเดียว
กัน ซึ่งในภาษาไทยถิ่นสงขลาใช้
ในความหมายที่แตกต่างจากภาษา

ไทยกรุงเทพฯ โดยไม่ได้แสดงความ
สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทางความ
หมายแต่อย่างใด จึงอาจจัดให้เป็น
คำศัพท์คนละคำ มีตัวอย่าง ๙ คำ
ดังต่อไปนี้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพฯ	ภาษาไทยถิ่นสงขลา
โกง	(ก.) “ใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยม หลอกลวง” ต.ย. เขาโกงเงินฉัน	(ว.) “หยิ่ง จองหอง ใจแคบ” ต.ย. ก. เด็กนั้นอยู่ดีแต่ว่าโกงจ้าน (โกง ในที่นี้ = หยิ่ง) (ส.ข. อยู่ดี = ก.ท. หน้าตาดี) ข. เพื่อนคนนี้โกงจ้งใครขออีมไอไหลสักหืด กะไม่ได้ (โกง ในที่นี้ = ใจแคบ) (ส.ข. อีม = ก.ท. ยิ้ม) (ส.ข. ไอไหล = ก.ท. อะไร) (ส.ข. สักหืด = ก.ท. สักนิด) (ส.ข. กะ = ก.ท. ก็)
แข็งแรง	(ว.) “มีกำลังมาก ล้ำสัน” ต.ย. ร่างกายแข็งแรงดีตอนนี้	(ว.) “ไม่กลัวใคร, เค็ม” ต.ย. ก. เด็กคนนี้แข็งแรง หาญสู้เด็กที่ใหญ่กว่า (แข็งแรง ในที่นี้ = ไม่กลัวใคร) (ส.ข. หาญ = ก.ท. กล้า) ข. ป้านี้แข็งแรงไม่ยอมใครง่าย ๆ (แข็งแรง ในที่นี้ = เค็ม) (ส.ข. ออกเสียง แขง = ก.ท. แข็ง)
ลิด	(ก.) “ตัดแต่ง” ต.ย. ลิดกิ่งไม้	(ก.) “ปอกเปลือก” ต.ย. ลิดลูกม่วง (ลูก ออกเสียง โลก)
โลน	(ว.) “อาการที่แสดงกิริยาวาจา หยาบคายไปในทางลามก มักใช้คู่กับคำ หยาบ เป็น	(ว.) “สุรุษสุร้าย, ไซ้เปลือง” ต.ย. ก. ปกติเขาไม่ใช่คนโลนเบี้ย (ส.ข. เบี้ย = ก.ท. เงิน)

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพ	ภาษาไทยถิ่นสงขลา
	หยาบโลน” ต.ย. พุดจาหยาบโลน	ข. อย่าใช้ของโลนหนักแรง (ส.ข. หนักแรง = ก.ท. หนัก) (ส.ข. ออกเสียง แลง = ก.ท. แรง)
สินสอด	(น.) “เงินที่ฝ่ายชายให้แก่บิดามารดาหญิงที่จะแต่งงานเป็นค่าน้ำนมข้าวป้อน” ต.ย. ฝ่ายเจ้าบ่าวต้องเตรียมสินสอดให้ฝ่ายเจ้าสาว	(น.) “สินบน” ต.ย. พ่อค้าให้สินสอดเจ้าหน้าที่
คุย	(ก.) “พุดจาสนทนากัน, (ปาก)ปรึกษาหารือ” ต.ย. เรื่องนี้ขอคุยกันก่อนตัดสินใจ	(ก.) “หยิ่ง จองหอง” ต.ย. คนนั้นคุยจิ่งเดินสวนกันก็ไม่ทักสักรำ
ยิก	(ว.) “อาการที่ทำติดต่อกันถี่ ๆ บ่อย ๆ” ต.ย. ทำยิกเลย, ชวนยิก ๆ เกาหัวยิก ๆ	(ก.) “ไล่” ต.ย. เขายิกแมวที่มาจากบ้านอื่น
เยา	(ว.) “เบา, อ่อน, น้อย” ต.ย. ราคาเยา มักใช้คู่กับ ย่อม เป็น ย่อมเยา เช่น ราคาย่อมเยา	(ก.) “ทำให้หลวม, ทำให้คลายออก” ต.ย. เยาสายเอว (ส.ข. สายเอว = ก.ท. เข็มขัด)
หึ่งสา	(น.) “ความเบียดเบียน, การทำร้าย, การคิดให้เขาทนทุกข์” บางทีก็ใช้เข้ากับคำ พยาบาท เป็น หึ่งสา พยาบาท ต.ย. การหึ่งสาพยาบาทผู้อื่นจะก่อทุกข์ให้ตนเองด้วย	(ก.) “อิจฉา, ริษยา” ต.ย. คนนี้ขี้หึ่งสา เห็นใครได้ดีกว่าเป็นไม่ได้

๒.๑.๒ คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกัน ซึ่งในภาษาไทยถิ่นโคราชใช้ในความหมายแตกต่างจากภาษาไทย

กรุงเทพ โดยไม่ได้แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทางความหมายแต่อย่างใด จึงอาจจัดให้เป็นคำศัพท์

คนละคำ มีตัวอย่าง ๓ คำ ดังต่อไปนี้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพ	ภาษาไทยถิ่นโคราช
ดาด	(ก.) “ลาด, ปู” ต.ย. ดาดเสื่อ, ดาดพรม (ก.) “ชิง” เอาวัตถุ เช่น ผ้าชิงหรือ ปิดบังให้ทั่วตอนเมืองบน ต.ย. ดาดเพดาน ดาดหลังคา	(ก.) “ถูกของร้อน ๆ, ถูกหนาว (ด้วยของร้อน ๆ)” ต.ย. เตารีดร้อน ๆ ดาดหนังพองหมด
หิ้ว	(ว.) “ยุง” มักใช้คู่กับ เนีย เป็น หิ้วเนีย ต.ย. ลูกหมามาหิ้วเนียกันอยู่ที่ท่า	(ว.) “อร้อย, รสกลมกล่อม” ต.ย. น้ำแกงจืดไม่หิ้วเหมือนน้ำแกงส้ม
หวัด	(ว.) “เฉียด, จวนเจียน” ต.ย. เขาเมาเหล้าเดินหวัดตกท่อ	(ก.) “พัน” ต.ย. ขโมยหนีตำรวจไม่หวัดดอก

๒.๒ คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกัน
ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ทั้ง ๔ ถิ่น
ดังกล่าว (ไม่รวมภาษาไทยถิ่นนครฯ)
ใช้ในความหมายที่เหมือนกับภาษา
ไทยกรุงเทพเป็นคำศัพท์เดียวกัน

และที่ใช้ในความหมายที่แตกต่าง
ออกไปเป็นอีกคำหนึ่งต่างหากด้วย
ซึ่งจัดว่าเป็นคำศัพท์คนละคำ

๒.๒.๑ ในภาษาไทยถิ่น
สงขลา ใช้คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันกับ

ภาษาไทยกรุงเทพ ในความหมาย
ที่เหมือนกับภาษาไทยกรุงเทพเป็น
คำศัพท์เดียวกัน และที่ใช้แตกต่าง
ออกไปเป็นคำศัพท์คนละคำ มีตัว
อย่าง ๓ คำ ดังต่อไปนี้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นสงขลา	ภาษาไทยถิ่นสงขลา
ทลาย	๑. (ก.) “อาการที่สิ่งซึ่งเป็นกลุ่มก้อน แตกหักหรือพังกระจัดกระจาย” ต.ย. กองทรายทลาย ๒. (ก.) “พังหรือทำให้พัง” ต.ย. กำแพงทลาย ทลายกำแพง	(ก.) “เราะ” (ออกเสียงเป็น ลาย พยางค์เดียว) ต.ย. ลายเสื่อ ลายตุ้งกางเกง (ส.ข. ตุ้ง = ก.ท. กระเป่า ใช้กับเสื่อ หรือกางเกง)
ยั้ง	(ว.) “มากขึ้น” ต.ย. ยั้งทำก็ยั้งชำนาญ ยั้งว่าเหมือนยั้งยู	(ก.) “รีบ, รีบเร่ง” ต.ย. ยั้งไปยั้งมา ยั้งกินเข้า
หยาบ	(ว.) “ไม่สุภาพ” ต.ย. กิริยาหยาบ พุดหยาบ	(ว.) “ใหญ่, ยาว ๆ” ต.ย. คลิ้นหยาบ (หยาบ ในที่นี้ = ใหญ่) (คำ คลิ้น ออกเสียงเป็น เคลิ้น) ก้าวหยาบ ๆ (หยาบ ๆ ในที่นี้ = ยาว ๆ)

เป็นที่น่าสังเกตว่า คำศัพท์ “ยิ่ง” ที่มีรูปเดียวกันที่ในภาษาไทยถิ่นสงขลาใช้ในความหมายเหมือนกับภาษาไทยกรุงเทพฯ คือ (ว.) “มากขึ้น” ต.ย. ยิ่งทำก็ยิ่งชำนาญ และในภาษาไทยถิ่นสงขลาใช้ในความหมายที่แตกต่างออกไปด้วย คือ (ก.) “รีบ, เร่งรีบ” ต.ย. ยิ่งไปยิ่งมา

ถ้าหากพิจารณาเฉพาะเสียงพยัญชนะและสระ อาจจะจัดว่า ยิ่ง

(ส.ข.) กับ เร่ง (ก.ท.) เป็นคำศัพท์เดียวกัน เนื่องจากมีตัวอย่างคำศัพท์ที่มี ย-ร เป็นเสียงปฏิภาคในคำเยียด-เรียก และคำศัพท์ที่มีสระอิ-เอะ เป็นเสียงปฏิภาคในคำ หมิ่น-หมิ่น ส่วนเรื่องวรรณยุกต์ก็เป็นเสียงปฏิภาคกัน คือ ส.ข./jij^๖ /เสียงต่ำ-ระดับ ๒๒ ปฏิภาคกับ ก.ท./jij^๕ /เสียงสูงตก ๔๑ หรือที่เรียกทั่วไปว่า เสียงโท ในกรณีนี้อาจจะถือว่ามีกร

แปรความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ในลักษณะที่ความหมายแคบเข้ากันได้

๒.๒.๒ ในภาษาไทยถิ่นโคราช ใช้คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ในความหมายที่เหมือนกันกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นคำศัพท์เดียวกัน และที่ใช้แตกต่างออกไปเป็นคำศัพท์คนละคำ มีตัวอย่าง ๓ คำ คือ

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพฯและถิ่นโคราช	ภาษาไทยถิ่นโคราช
ชา	(ก.) “ลดน้อยถอยลงกว่าที่เป็นอยู่” ต.ย. ร้านนี้คนชาแล้ว	(ก.) “ระคาย” ต.ย. เล่นบนกองฟางจะทำให้ชาเนื้อชาตัว
เดิบ	(ว.) “มาก, โต, ใหญ่” มักใช้คู่กับ โต เป็น เดิบโต ต.ย. เขาเดิบโตที่บ้านนี้	(ว.) “พอควร” ต.ย. ไกลเดิบ = ไกลพอสมควร หลายเดิบ = มากพอสมควร
พาน	๑. (น.) “ภาชนะ” ต.ย. เขาจัดดอกไม้ใส่พาน ๒. (ก.) “พบปะ, ปะทะ, ระบุ” มักใช้คู่กับ พบ เป็น พบพาน ต.ย. หายไปไหนมา ไม่ได้พบพาน เสียนาน	(ก.) “ขวาง, กั้น” ต.ย. เอาไม้มาพานไว้ อย่าให้ใครเข้าไป

๒.๒.๓ ในภาษาไทยถิ่นเพชรบูรณ์ ใช้คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ในความหมายที่เหมือนกันกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นคำศัพท์เดียวกัน และที่ใช้แตกต่างออกไปเป็นคำศัพท์คนละคำ มีตัวอย่าง ๒ คำ คือ

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพฯและถิ่นเพชรบูรณ์	ภาษาไทยถิ่นเพชรบูรณ์
ปวด	(ก.) “รู้สึกเจ็บต่อนื่องอยู่ในร่างกาย” เช่น ปวดหัว ปวดฟัน ต.ย. เขาปวดหัวมาก	(ก.) “อยากจะทำมาก” ต.ย. ปวดอยากไปเที่ยว

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นเพชรบูรณ์	ภาษาไทยถิ่นเพชรบูรณ์
ป่า	<p>๑. (น.) “ที่มีต้นไม้ต่าง ๆ ขึ้นมา, ถ้าเป็นต้นสัก เรียกว่า ป่าสัก ฯลฯ”</p> <p>๒. (น.) “เรียกตำบลที่มีของขายอย่างเดียวกันมาก ๆ เช่น ป่าถ่าน ป่าตะกั่ว”</p> <p>๓. (น.) “ตำบลนี้เผาถ่านขาย เลยเรียกว่า ป่าถ่าน (ก.ท. เรียก = พ.บ. เอ็น)”</p>	<p>(น.) “ป่าช้า”</p> <p>๓. ย. เอาไฟไปป่า (พ.บ. ผี = ก.ท. ศพ)</p>

๒.๒.๔ ในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่ใช้คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกับภาษาไทยกรุงเทพ ในความหมายที่เหมือนกันกับภาษาไทยกรุงเทพเป็นคำศัพท์เดียวกัน และที่ใช้แตกต่างออกไปเป็นคำศัพท์คนละคำ มีตัวอย่าง ๑๐ คำ ดังต่อไปนี้

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นเชียงใหม่	ภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่
แก้	<p>(ก.) “ทำส่วนที่เสียให้คืนตัวอย่างเดิม, ดัดแปลงให้ดีขึ้น”</p> <p>๓. ย. แก้นาฬิกา</p>	<p>(ก.) “ถอด” (ใช้กับเสื้อ)</p> <p>๓. ย. น้องกำลังแก้เสื้อ</p>
ขนาด	<p>(น.) “ลักษณะของรูปที่กำหนดสังเกตได้ว่าใหญ่ เล็ก สั้น ยาว หนัก หรือเบา เท่านั้นเท่านั้น”</p> <p>๓. ย. ขนาดใหญ่ ขนาดยาว</p>	<p>(ว.) “มาก”</p> <p>๓. ย. กับข้าวมีอันนี้ลำขนาด (ช.ม. ลำ = ก.ท. อร่อย)</p>
เดือด	<p>(ก.) “อาการที่ของเหลวพุ่งขึ้นเพราะความร้อนจัด”</p> <p>๓. ย. น้ำเดือด</p>	<p>๑. (ก.) “ดู”</p> <p>๓. ย. แม่เดือดลูกที่ฮ้าย (ช.ม. ฮ้าย = ก.ท. ชน)</p> <p>๒. (ก.) “ส่งเสียงดัง”</p> <p>๓. ย. บ่ดีเดือดเสียงดังคนอื่นเขาจะรำคาญ (ช.ม. บ่ดี = ก.ท. อย่า)</p> <p>๓. (ก.) “วิวาท”</p> <p>๓. ย. ผัวเมียบ้านนั้นเดือดกันทุกวัน</p>
เถิก	<p>(ว.) “ลักษณะของหน้าผากที่ผม</p>	<p>(ก.) “ถลอก”</p>

คำศัพท์	ความหมายของคำศัพท์	
	ภาษาไทยกรุงเทพและถิ่นเชียงใหม่	ภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่
	ถอยร่นสูงขึ้นไป หรือขึ้นอยู่สูง กว่าปรกติ” ต.ย. ผู้ชายคนนั้นหัวเถิก	ต.ย. เขาตัวหัวเขาเลยเถิก (ช.ม. ตัว = ก.ท. ล้ม)
ปาก	(น.) “ส่วนหนึ่งของร่างกายคนและ สัตว์ที่อยู่บริเวณใบหน้า มีลักษณะ เป็นช่องสำหรับกินอาหารและใช้ สำหรับเปล่งเสียงได้ด้วย” ต.ย. เวลาหาวเราต้องอ้าปาก	(ก.) “พูด” ต.ย. แดงปากบ่หนัก (ช.ม. บ่ = ก.ท. ไม่) (ช.ม. หนัก = ก.ท. มาก)
แปด	๑. (น.) “จำนวนเจ็ดบวกหนึ่ง” ต.ย. สัมบนโตะมี ๘ ลูก ๒. (ก.) “เป็๋น” (ก.ท.) มักพูดเข้าคู่กัน เป็น แปดเป็๋น ต.ย. คนที่ถูกใส่ร้ายป้ายสีจะแปดเป็๋น มลทินไปด้วย (ช.ม.) “เป็๋น” ต.ย. สีแปดใส่เสื้อ	(ก.) “ติด” ต.ย. กระจาดษมันแปดกันอยู่
ผัด	(ก.) “เอาอาหารใส่กระทะตั้งไฟแล้ว พลิกกลับไปมาจนสุก” ต.ย. เขาผัดข้าว	(ก.) “หมุน” ต.ย. เขาผัดตัวจนรู้สึกเมาหัว (ช.ม. เมา = ก.ท. มึน)
ลู๋	(น.) “แนว ทาง ช่อง” ต.ย. เขาวิ่งออกนอกลู๋	(ก.) “แย่ง ชิง” ต.ย. บ่ดีลู๋ชนมน้องกิน (ช.ม. บ่ดี = ก.ท. อย่า)
วิด	(ก.) “ทำให้น้ำพร่องหรือหมดไปด้วย การวิกหรือสาด” ต.ย. เขาวิดน้ำเข้านา	(ก.) “กระโดด” ต.ย. เขาวิดลงจากตึก
เอ็นดู	(ก.) “มีใจรักใคร่ ปรานี” ต.ย. ก.ท. เด็กคนนี้น้ำเอ็นดู ช.ม. ละอ่อนคนนี้น้ำเอ็นดู (ช.ม. ละอ่อน = ก.ท. เด็ก)	(ก.) “สงสาร” ต.ย. หมาดัวนั้นโดนรถชนน้ำเอ็นดู

สรุป

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาการใช้คำศัพท์ในภาษาถิ่น ๕ ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นสงขลา ถิ่นนครศรีธรรมราช (นครฯ) ถิ่นโคราช ถิ่นเพชรบูรณ์ และถิ่นเชียงใหม่ ซึ่งมีรูปเดียวกัน (homonym) กับภาษาไทยกรุงเทพฯ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ในภาษาถิ่นดังกล่าวอาจใช้เหมือน ไกล่เคียง หรือต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ก็ได้ โดยบทความนี้เน้นการศึกษาการใช้ในความหมายที่ใกล้เคียงหรือแตกต่างกัน และแบ่งประเภทของคำศัพท์ดังกล่าวออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. คำศัพท์เดียวกัน แบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑ คำศัพท์ที่อนุโลมจัดให้เป็นคำศัพท์เดียวกัน เพราะใช้ในความหมายที่ใกล้เคียงกันหรือมีคำความหมายอย่างเดียวกันกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งพบในถิ่นสงขลาและถิ่นโคราช

๑.๒ คำศัพท์ที่ถือว่าเป็นคำศัพท์เดียวกัน เพราะคำศัพท์ในลักษณะนี้ในภาษาถิ่นทั้ง ๕ ถิ่นที่นำมาศึกษา อาจใช้ทั้งในความหมายที่เหมือนกันและใกล้เคียงหรือมีคำความหมายอย่างเดียวกันกับภาษาไทยกรุงเทพฯ จากตัวอย่างที่พบแสดงให้เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงหรือการแปรผันความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าว ในลักษณะที่ศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชชนจัดให้เป็น “ความหมาย

กว้างออก” และมีบางกรณี que แสดงให้เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงหรือการแปรความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ในลักษณะ “ความหมายแคบเข้า”

๒. คำศัพท์คนละคำ แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๒.๑ คำศัพท์ที่ถึงแม้จะมีรูปเดียวกัน แต่ใช้ในความหมายที่แตกต่างกันจากภาษาไทยกรุงเทพฯ อย่างเห็นได้ชัด และไม่ได้แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทางความหมายที่ใช้แต่อย่างใด จึงถือว่าเป็นคำศัพท์คนละคำ

๒.๒ มีคำศัพท์บางคำที่พบในภาษาถิ่นทั้ง ๔ ถิ่น (ไม่รวมถิ่นนครฯ) ซึ่งใช้ทั้งในความหมายที่เหมือนกัน เป็นคำศัพท์เดียวกัน และที่ต่างออกไปเป็นอีกคำหนึ่งจากภาษาไทยกรุงเทพฯ

จะสังเกตได้ว่า มีคำศัพท์ ๔ คำที่ใช้ในภาษาถิ่นดังกล่าวแตกต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งพบในภาษาถิ่นมากกว่า ๑ ถิ่น คือ

๑. “คุ่น” ซึ่งพบทั้งในภาษาถิ่นนครฯ (หน้า ๑๒๑๒) และภาษาถิ่นโคราช (หน้า ๑๒๑๓)

๒. “ชั้น” ซึ่งพบทั้งในภาษาถิ่นนครฯ (หน้า ๑๒๑๒) และภาษาถิ่นสงขลา

๓. “แปะ” ซึ่งพบทั้งในภาษาถิ่นเพชรบูรณ์ (หน้า ๑๒๑๕) และภาษาถิ่นโคราช (หน้า ๑๒๑๔)

๔. “ปาก” ซึ่งพบทั้งในภาษาถิ่นเชียงใหม่ (หน้า ๑๒๒๒)

ภาษาไทยถิ่นสงขลา และภาษาไทยถิ่นนครฯ

ลักษณะของคำศัพท์ที่มีรูปเดียวกัน

คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกัน ซึ่งอนุโลมจัดให้เป็นคำศัพท์เดียวกัน หรือที่เรียกว่า คำร่วมเชื้อสาย (cognate words) ได้แก่ “คำที่สืบมาจากคำเดิมเดียวกันที่ปรากฏในภาษาต่าง ๆ ที่เชื่อว่าอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน” ซึ่งรวมทั้งที่ปรากฏในภาษาถิ่นต่าง ๆ ของภาษาไทยหนึ่งด้วย “คำเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกันทางด้านเสียงและความหมาย และใช้เป็นพื้นฐานสำหรับวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (คือการศึกษเปรียบเทียบภาษาต่าง ๆ ในสมัยที่ใหม่กว่าเพื่อกำหนดภาษาที่เก่ากว่าภาษาที่เก่ากว่านี้ถือว่าเป็นภาษาที่แตกออกเป็นภาษาลูก ๆ หรือภาษาในสมัยใหม่กว่านั่นเอง)” (ปราณี ๒๕๒๕ : หน้า ๓๓๐)

คำศัพท์เดียวกันที่มีรูปเดียวกันนี้ ได้แก่ คำศัพท์ในภาษาถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าวที่มีเสียงพยัญชนะหรือเสียงสระเหมือนกันกับในภาษาไทยกรุงเทพฯ บางกรณีอาจมีเสียงพยัญชนะหรือสระต่างกันบ้าง ส่วนเสียงวรรณยุกต์อาจจะคล้ายคลึงกันบ้าง แต่จะมีระบบเสียงวรรณยุกต์ต่างกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เป็นเพราะมีวิวัฒนาการสืบเนื่องมาจากระบบเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในบทบรรยายนี้ จะยังไม่นำเรื่องเสียงวรรณยุกต์มาพิจารณา

เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ทั้งที่เหมือนกันและต่างกันในคำศัพท์เดียวกัน ดังกล่าวนี้เรียกว่า เสียงปฏิภาค

- ตัวอย่างคำที่มีเสียงปฏิภาคของพยัญชนะและสระที่เหมือนกัน เช่น

ค - ค ในภาษาไทยถิ่นสงขลา - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ แค - แค

ถ - ถ ในภาษาไทยถิ่นนครฯ - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ ถือ - ถือ

บ - บ ในภาษาไทยถิ่นโคราช - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ เบ็ด - เบ็ด

- ตัวอย่างเสียงปฏิภาคของพยัญชนะเดี่ยวที่แตกต่างกัน เช่น

ล - ร ในภาษาไทยถิ่นสงขลา - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ ล้วง - ร่วง แฉงแลง - แข็งแรง

ย - ร ในภาษาไทยถิ่นสงขลา - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ ยิ่ง - เร่ง

(ในกรณีนี้ มีความแตกต่างของเสียงปฏิภาคสระด้วย คือ อิ - เอะ)

- ตัวอย่างเสียงปฏิภาคของพยัญชนะ ร - ล ที่เป็นเสียงควบกล้ำ เช่น

พล - พร ในภาษาไทยถิ่นโคราช - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ พล่อม - พร้อม

- ตัวอย่างเสียงปฏิภาคของสระที่แตกต่างกัน เช่น

อะ - อา ในภาษาไทยถิ่นสงขลา - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ

เปล้า - ปล้าว /plaw^๕ - plàaw/

เอาะ - โอะ ในภาษาไทยถิ่นสงขลา - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ ย็อก - ยก

เอ - เอะ ในภาษาไทยถิ่นโคราช - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ

เป็ง - เป้ง /peen^๕ - pèiŋ/

แอะ - แอะ ในภาษาไทยถิ่นสงขลา - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ

แขงแลง - แข็งแรง

- ตัวอย่างความแตกต่างของจำนวนพยางค์ในคำหนึ่งพยางค์ - สองพยางค์ เช่น

ลาย - ทลาย ในภาษาไทยถิ่นสงขลา - ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำ “ทลาย”

การศึกษาครั้งนี้จัดเป็นการริเริ่มและเป็นแนวทางในการศึกษาความแตกต่างด้านความหมายของคำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ กับภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาไทยถิ่นหนึ่งที่กลายเป็นภาษาไทยมาตรฐาน ใช้เป็นภาษาราชการ ภาษาสื่อมวลชน วรรณกรรม ฯลฯ ได้รับยกย่องให้

เป็นภาษาประจำชาติ แต่โดยที่มีผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานอาศัยอยู่ทั่วทุกถิ่น นักภาษาศาสตร์จึงจัดภาษามาตรฐานให้เป็นภาษาย่อยอีกประเภทหนึ่งต่างหาก แยกจากภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ ซึ่งเรียกว่า “ภาษาไทยกรุงเทพฯ”

นอกจากการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างด้านความหมายของ

คำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันระหว่างภาษาถิ่นต่าง ๆ กับภาษาไทยกรุงเทพฯ ในที่นี้แล้ว ผู้เขียนยังหวังว่า บทความนี้จะเป็แนวทางเพื่อการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปในอนาคต ในเรื่องความแตกต่างด้านความหมายของคำศัพท์ที่มีรูปเดียวกันระหว่างภาษาถิ่นของภาคต่าง ๆ ทั้ง ๔ ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง

และภาคใต้ ทั้งภายในภาคเดียวกัน และระหว่างภาคด้วย เพื่อขยายฐานข้อมูลให้ครอบคลุมกว้างขวางและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการวิเคราะห์หาสาเหตุของความแตกต่างของการใช้คำศัพท์ภาษาไทย และอธิบายความเปลี่ยนแปลงและการแปรของคำศัพท์ที่อาจเป็นคำเดียวกันมาแต่เดิมได้ดียิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

กล้า ดิงศักดิ์, ม.ร.ว. ๒๕๒๕. *ภาษาและภาษาย่อยในประเทศไทย*. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย ๓ : ภาษาศาสตร์สำหรับครู เล่มที่ ๒ หน่วยที่ ๑๕.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
ชลิลา รินทร์พรหม. ๒๕๒๐. *ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่นโคราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัครานา)
ปราณี กุลละวณิช. ๒๕๒๕. *การเปลี่ยนแปลงของภาษาในเอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย ๓ : ภาษาศาสตร์สำหรับครู เล่มที่ ๒ หน่วยที่ ๑๕*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๕๖. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
วิจินต์ คันทะวิบูลย์. ๒๕๕๕. *ความแตกต่างระหว่างภาษากรุงเทพฯ และภาษาสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัครานา)
วิจินต์ ภาณุพงศ์. ๒๕๒๕. *ระบบเสียง*. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย ๓ :

ภาษาศาสตร์สำหรับครู เล่มที่ ๑ หน่วยที่ ๓. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
วิรุพรัตน์ โฉมรุ่ง. ๒๕๑๓. *ระบบหน่วยเสียงในภาษาเพชรบูรณ์ (เฉพาะตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัครานา)
วิไลวรรณ คำรักย์. ๒๕๑๓. *ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัครานา)
อนุমানราชชน, พระยา. ๒๕๕๕. *นิรุกติศาสตร์ภาค ๒*. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ๒๕๕๕. *ภาษาในสังคมไทย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
อยู่เคียง แซ่ไคว้. ๒๕๒๐. *หมวดคำในภาษาไทยเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัครานา)

Abstract

A Comparison of Words in Five Thai Dialects with Those in Bangkok Thai
Vichin Panupong
Associate Fellow of the Academy of Arts, The Royal Institute, Thailand

This study aims to compare words in five Thai dialects with those of the same form in Bangkok Thai. The five Thai dialects are Songkhla Thai dialect, Nakhon Si Thammarat (Nakhon) Thai dialect, Korat Thai dialect, Phetchabun Thai dialect, and Chiang Mai Thai dialect.

The result of the analysis shows that some words in the five dialects have the same meanings as their cognates in Bangkok Thai. Others have similar meanings, and the rest have different meanings. This paper focuses particularly on words with similar or different meanings and classifies those words into two categories, i.e., 1) words that have the same or similar meanings, which are labeled as “Same Words”, and 2) words that have different meanings, which are called “Different Words”.

1. *Same Words*, which can be sub-categorized into two types:

1.1 Words found in Songkhla and Korat dialects which are considered to be the same as words in Bangkok because of their semantic similarity or having a trace of the same meaning.

e.g. /khê:/ means, in Bangkok Thai, (adv.) “just or merely”, as in
 rítan̩ khê: nî: mâj tǔŋ rǔp̩kuan khǎw rǔk
 It is just a small matter, no need to bother him.
 In Songkhla, it means “nearby”, as in
 paj khê: khê: mâj na:n ləj
 Going nearby, it doesn’t take long.

1.2 Words in all the five dialects which have similar or traces of the same meanings as those in Bangkok Thai.

e.g. /khún/ means, in Nakhon as well as in Bangkok Thai, (adj.)
"familiar"
phú:jǐŋ khon ní: nâ: khún mâ:k
Her face looks familiar.

Moreover, the same word in Nakhon can be used to mean (adj.) "tame (used only with animals)," which is similar in meaning to the word in Bangkok Thai mentioned above.

e.g. mǐ: tua ní: khún caŋ
This bear is quite tame.

This is an example of the type of semantic change, which Phya Anumanrajadhon labeled as "semantic widening"

2. *Different Words*, which can also be sub-categorized into two types:

2.1 Words found in Songkhla and Korat dialects, which, despite having the same form, have distinguishably different meanings or have no semantic relations with words of the same forms in Bangkok Thai.

e.g. /wít/ means, in Bangkok Thai, (adv.) "almost"
khǎw maw lâw dǎ:n wít tòk thô:
He was so drunk that he almost fell into the ditch.

But, /wít/ means, in Korat dialect, (v.) "to get away or escape"
Khamo:j nǐ: tamrùat mâj wít
The thief couldn't get away from the police.

2.2 Words found in all the four dialects (Nakhon Thai dialect not included) which have at least two meanings, i.e., one meaning which is the same as that of the word of the same form in Bangkok Thai and the other different from Bangkok Thai. The latter is thus a different word.

e.g. /wít/ means, in Chiang Mai as well as Bangkok dialects, (v.)
"shovel or throw"
kháw wít ná:m khâw na:
He diverts (by throwing) the water into his paddy field.

But, /wít/ can also mean, in Chiang Mai dialect, (v.) "jump"
kháw wít loŋ cà:k tìik
He jumps down from the building.

The latter is another example of "semantic widening".

Key words : Thai dialect, homonym, cognate word, semantic widening, semantic narrowing